

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «ІННОВАЦІЯ» У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

У статті здійснена спроба аналізу еволюції поняття «інновація» у контексті модернізації державного регулювання розвитку системи охорони здоров'я України. Охарактеризовано можливі подальші шляхи та моделі реалізації оновлення системи системи охорони здоров'я України.

Ключові слова: охорона здоров'я, модернізація, інновація, інноваційна модель.

В статье предпринята попытка анализа эволюции понятия «инновация» в контексте модернизации государственного регулирования развития системы здравоохранения Украины. Охарактеризованы возможные дальнейшие пути и модели реализации обновления системы здравоохранения Украины.

Ключевые слова: здравоохранение, модернизация, инновация, инновационная модель.

The article is an attempt to analyze the evolution of the concept of «innovation» in the context of the modernization of government regulation of the healthcare system in Ukraine. Characterize possible future ways of implementing the model and system upgrade Ukraine's health system.

Key words: health, modernization, innovation, innovation model.

Поточна зміна законодавства України у сфері охорони здоров'я та медичного страхування, виділення значних фінансових коштів на модернізацію галузі вимагають нових підходів до методології планування і фінансування надання медичної допомоги [1, с. 23].

У цьому контексті особливої актуальності, зважаючи на соціальну значимість, набуває усвідомлення поняття «інновація» щодо модернізації системи охорони здоров'я України.

Поняття інновації лежить в основі процесів і закономірностей технічного, економічного, виробничого, екологічного та соціального характеру у розвитку держави і суспільства. Інновації суттєво впливають на всі сфери підприємництва, сприяють нарощуванню науково-технічного та виробничо-економічного потенціалів підприємства. Інновація виникає в результаті використання результатів наукових досліджень і розробок, спрямованих на вдосконалення процесу виробничої діяльності, економічних, правових і соціальних відносин в галузі науки, охорони здоров'я, освіти, а також в інших сферах діяльності суспільства. На сьогодні у науковій літературі зустрічаються різні визначення інновацій та їх класифікацій [2-5].

Наприклад, за ознакою змісту або внутрішньої структури виділяють такі інновації, як технічні, економічні, організаційні, управлінські та інші.

Виокремлюють такі ознаки, як масштаб інновацій (глобальні та локальні); параметри життєвого циклу (виділення й аналіз усіх стадій і підстадій), закономірності процесу впровадження. Різні автори, в основному зарубіжні (Н. Мончев, Р. Фостер, Твіст Б., Й. Шумпетер, Роджерс Е. та ін.) трактують поняття «інновації» залежно від об'єкта і предмета свого дослідження.

Наприклад, Б. Твіст визначає інновацію як процес, у якому винахід або ідея набувають економічного змісту. Ф. Ніксон вважає, що інновація – це сукупність технічних, виробничих і комерційних заходів, спрямованих на появу на ринку нових і поліпшених існуючих промислових процесів і обладнання [6, с. 174]. Б. Санто вважає, що інновація – це такий суспільний – технічний – економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів зумовлює створення кращих, відмінних від інших за своїми властивостями виробів, технологій, і у випадку, якщо вона орієнтується на економічну вигоду, прибуток, поява інновації на ринку може принести додатковий прибуток [3, с. 132].

Й. Шумпетер трактує інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, мотивовану підприємницьким духом. У внутрішній логіці нововведень – новий момент динамізації економічного розвитку [7, с. 347].

Поняття інновація відноситься як до радикальних, так і поступових (інкрементальних) змін у продуктах, процесах і стратегії організації. Виходячи з того, що метою нововведень є підвищення ефективності, економічності, якості життя, задоволеності клієнтів організації, поняття інноваційне можна ототожнювати з поняттям підприємливості – пильності до нових можливостей поліпшення роботи організації (комерційної, державної, благодійної, морально-етичної).

Назарова Е. А. вважає, що інновації – це не зміна наявного, а пропозиція іншого, яке дозволить у іншому контексті розглянути існуючі проблеми. Не може медичне страхування у тих чи інших формах вирішити проблеми охорони здоров'я, так як це система фінансування, а не надання медичної допомоги. А без надання якісної, своєчасної, у повному обсязі, достатньої медичної допомоги комерційних заходів, спрямованих на появу на ринку нових і існуючих поліпшених промислових процесів і обладнання [8, с. 122].

Б. Санто вважає, що інновація – це такий суспільний – технічний – економічний процес, який через практичне використання ідей і винаходів призводить до створення кращих, відмінних від інших за своїми властивостями виробів, технологій, і у випадку, якщо вона орієнтується на економічну вигоду, прибуток, поява інновації на ринку може принести додатковий дохід [3, с. 157].

Й. Шумпетер трактує інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих факторів, мотивовану підприємницьким духом. У внутрішній логіці нововведень – новий момент динамізації економічного розвитку [7, с. 241].

Поняття інновація відноситься як до радикальних, так і поступових (інкрементального) змін у продуктах, процесах і стратегії організації. Виходячи з того, що метою нововведень є підвищення ефективності, економічності, якості життя, задоволеності клієнтів організації, поняття інноваційне TM можна ототожнювати з поняттям підприємливості – пильності до нових можливостей поліпшення роботи організації (комерційної, державної, благодійної, морально-етичної).

Інновація (нововведення) – це кінцевий результат інноваційної діяльності, спрямованої на розробку нового або вдосконалення властивостей реалізованого продукту або технологічного процесу виробництва.

Під інноваціями в охороні здоров'я будемо розуміти результат діяльності, пов'язаної з розвитком медичних технологій, наукових досягнень і передового досвіду, і спрямованої на отримання якісно нової ідеї оздоровлення, лікування, управління процесами в медичній галузі, отримання нових медичних товарів, технологій або послуг і оволодіння конкурентними перевагами.

Інноваційний розвиток охорони здоров'я, на думку О. В. Павленко, – це найбільш оптимальний шлях кардинального поліпшення здоров'я та якості життя, боротьби з передчасною смертністю населення і вирішення демографічних проблем країни [9, с. 70]. Інновація в охороні здоров'я є реалізованим на ринку медичних послуг результатом, отриманим від вкладення капіталу в новий продукт або операцію (технологію, процес). Спонукальним механізмом розвитку інновацій у сфері охорони здоров'я, в першу чергу, є ринкова конкуренція. В умовах ринку установи, які надають медичні послуги постійно змушені шукати шляхи скорочення витрат виробництва і виходу на нові ринки реалізації своїх послуг. Тому лікувально-профілактичні установи, першими освоїли ефективні новації, отримують вагому перевагу перед конкурентами. У науковій літературі існує безліч визначень поняття «інноваційний процес», що відрізняються за змістом і сутністю.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 р., інновації це новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва та соціальної сфери [10]. Продовженням розбудови механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в Україні став Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 жовтня 2012 р. відповідно до якого: «Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні – науково і економічно обґрунтовані та визначені відповідно до цього Закону напрями провадження інноваційної діяльності, що спрямовані на забезпечення економічної безпеки держави, створення високо-технологічної конкурентоспроможної екологічно чистої продукції, надання високоякісних послуг та збільшення експортного потенціалу держави з ефективним використанням вітчизняних та світових науково-технічних досягнень» [11].

На думку Гладуна З.С. одним із визначальних напрямів реформування сучасної системи охорони здоров'я України є: «...управління медичною наукою та інноваційна політика» [12, с. 204].

Отже, фактично концептуальною сутністю інноваційного процесу є перетворення наукових знань в інновацію.

Процес перетворення являє собою схему, що складається з низки послідовних подій, настання яких супроводжується перетворенням інновацій від ідеї до конкретного її вираження (продукту, технології, нового підходу до вирішення поставленого завдання, об'єднаного у дослідженні загальним терміном – «медична продукція») (рис. 1).

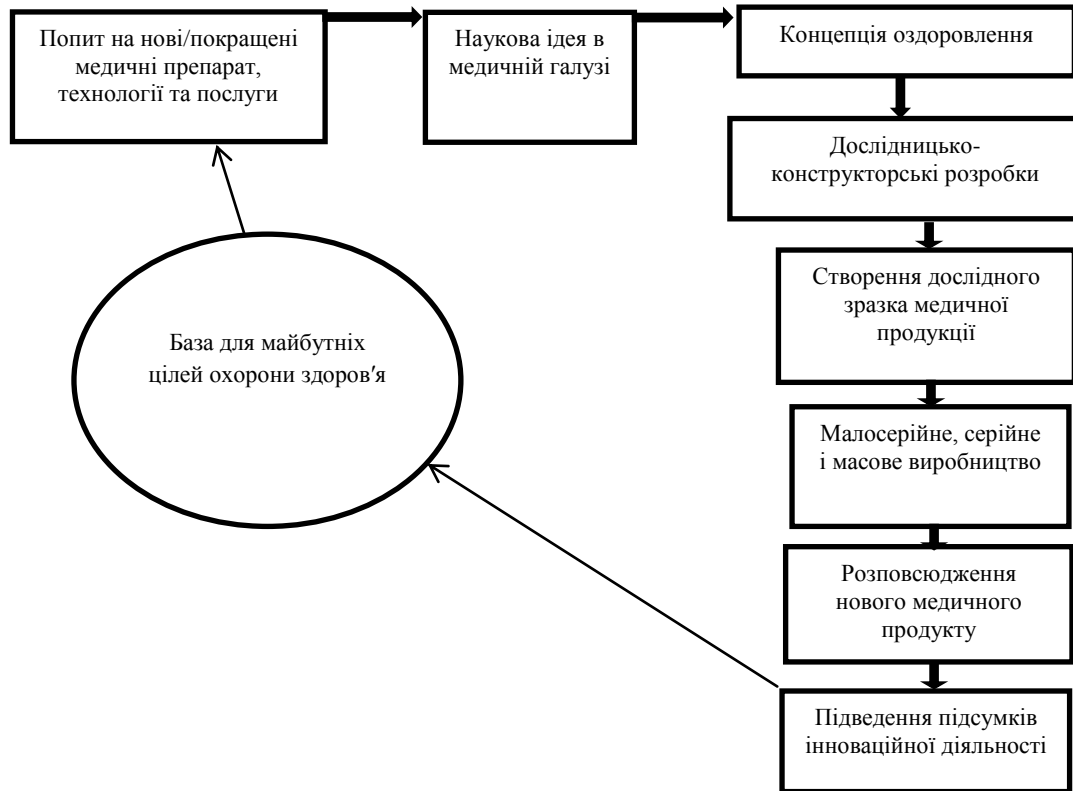

Рис. 1. Схема інноваційного процесу в охороні здоров'я

Інноваційна модель розвитку охорони здоров'я повинна передбачати єдність медичної науки, розвиток системи безперервної медичної освіти, міжнародне партнерство з провідними країнами та науковими центрами, охорону інтелектуальної

власності, розвиток державно-приватного партнерства, створення цільових міжвідомчих медичних наукових програм.

Інноваційну модель охорони здоров'я доцільно інтерпретувати в наступному вигляді:

Рис. 2. Інструментарій інноваційної моделі розвитку охорони здоров'я

При всій різноманітності ринкових нововведень важливою умовою для їх практичної реалізації є залучення інноваційних інвестицій в достатньому обсязі.

Інноваційні інвестиції в сфері охорони здоров'я є однією з форм інвестування в систему надання медичної допомоги, здійснюваного з метою впровадження інновацій у процес надання медичних послуг населенню. Інноваційні інвестиції орієнтовані на майбутній результат, і окупаються, як правило, не відразу, що робить їх ризикованими. Філін С. у складі інноваційного ризику виділяє загальні та специфічні ризики. До загальних видів господарських ризиків інноваційної діяльності підприємства відносить:

- Ризик нереалізації профільної технології підприємства внаслідок неукладення договору на постачання вихідних матеріалів і продуктів;
- Ризик недоотримання вихідних матеріалів і продуктів через зрив укладених договорів про поставку;
- Ризик неповернення передоплати постачальником вихідних матеріалів і продуктів;
- Ризик нереалізації виробленої продукції;
- Ризик недоотримання або несвочасного отримання оплати за реалізовану без передоплати продукцію;
- Ризик відмови покупця від отриманої та оплаченої ним продукції (повернення);
- Ризик зриву власних виробничих планів або венчурних проектів;
- Ризик невірної прогнозування ситуації і отримання неправильних вихідних даних;
- Ризик неотримання зовнішніх інвестицій і кредитів.

До специфічних ризиків загального інноваційного ризику відносяться:

- Ризик невірно обраного напрямку НДР;
- Ризик невірної оцінки перспектив завершення НДР та / або ДКР;
- Ризик недостатності матеріально-технічної бази;
- Ризик недостатності або низької кваліфікації кадрової бази;
- Ризик масштабування (лабораторності);
- Ризик відсутності патентної чистоти;
- Ризик відсутності сертифікації продукції [13, с. 124].

Аналіз сутності інноваційних ризиків дозволив Дериколенко О. М. дійти висновку: «Під інноваційним ризиком розуміти можливість втрат від інноваційної діяльності промислових підприємств, що дозволяє в подальшому зосередити оцінку лише на ситуаціях можливих збитків промислових підприємства при впровадженні інноваційних проектів» [14, с. 80].

На думку Жежухи В. Й. найбільш оптимальною моделлю реагування на можливі інноваційні ризики є: «1. Уникнення інноваційних ризиків, найчастіше через усунення причини таких ризиків (наприклад, придбання прав власності на готові інноваційні розробки, залучення до реалізації

інноваційного проекту кваліфікованого підрядника тощо); 2. Прийняття інноваційних ризиків, яке може бути як пасивним (коли свідомо приймаються ті ризики, який мають низький рівень негативного впливу на реалізацію інноваційного проекту), так і активним (коли розробляється план дій у випадку настання ризиків, що за грожують інноваційному проекту); 3. Оптимізація (зниження) ступеня інноваційних ризиків (наприклад, через створення відповідних резервів, страхування ризиків тощо)» [15, с. 181-182].

Таким чином, саме поняття інноваційної діяльності впливає з базових визначень «інновації» і «інноваційний процес». Так як трактування даних понять в економічній літературі різноманітна, отже, й саме поняття інноваційної діяльності є неоднозначним.

Інноваційна діяльність є процесом, спрямованим на реалізацію отриманих в ході наукових досліджень і розробок результатів, впровадження досягнень науково-технічного прогресу, удосконалення технологічних методів і прийомів [16, с. 205].

Термін «інноваційна діяльність» може бути представлений у вигляді процесу виконання робіт, надання послуг, спрямованого на:

- Розробку, створення і організацію процесу виробництва нової або з новими споживчими властивостями продукції (товарів, робіт, послуг);
- Розробку, створення і застосування нових або модернізацію існуючих технологій її виробництва, розповсюдження та використання;
- Застосування організаційних, фінансово-економічних, кадрових, інформаційних та інших інновацій при випуску та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), що забезпечують ефект економії витрат [17].

Місцеве самоврядування є базисом всіх соціально-економічних перетворень, що відбуваються в інноваційній політиці України. Його роль у забезпеченні інноваційного розвитку економіки пов'язана з кількома напрямками:

- Формування передумов для широкої економічної активності;
- Підтримка інноваційної політики великих і малих підприємств;
- Розвиток інфраструктури економіки, що забезпечує зростаючий попит з боку нових виробництв (транспорт, зв'язок, житлово-комунальний комплекс, енергоресурси і т. д.).

Бажане зростання інноваційної активності регіонів можна домогтися лише внаслідок застосування методів та інструментів державного регулювання. Розглядаючи інноваційні методи розвитку територіальних місцевих утворень, слід розглянути особливості здійснення інвестиційної політики. Для успішної реалізації інвестиційної політики необхідно забезпечити рівний доступ всіх зацікавлених осіб до інвестиційних ресурсів території. Це може бути досягнуто за рахунок чіткої організації роботи з інвесторами.

Основним об'єктом державного регулювання інноваційної політики регіону є потенціал

території. Інноваційний потенціал територіальних утворень в області охорони здоров'я суттєво відрізняється. Основним механізмом інноваційної політики є створення системи стимулів для залучення інвестиційних ресурсів у цю сферу [18, с. 117].

До числа заходів, необхідних для підвищення інноваційного потенціалу регіонів є:

- а) обмін досвідом з більш розвиненими регіонами та організаціями;
- б) організація юридичної, консалтингової, інформаційної допомоги організаціям-інноваторам (пошук і підбір ділових партнерів, консультації

сторін, сприяння у навчанні та діяльності тощо);

в) проведення конференцій, семінарів, симпозіумів з метою підвищення інтересу до інноваційної діяльності;

г) формування територіальних центрів підтримки організацій-інноваторів;

д) розробка положення про надання пільг учасникам інноваційної системи.

Основні завдання різних управлінських рівнів, вирішення яких впливає на якість інноваційної діяльності регіонів у сфері охорони здоров'я, представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні завдання інноваційної політики у сфері охорони здоров'я

<ul style="list-style-type: none"> – Створення сприятливого економічного клімату з метою ефективного реалізації інноваційних процесів; – Розвиток науки, посередництво щодо організації оптимальної взаємодії і кооперації академічної і прикладної науки; – Стейкий розвиток галузі; – Розробка галузевої політики в інноваційній сфері; – Мінімізація територіальних диспропорцій; – Створення сприятливого інноваційного середовища; – Організаційно-методична підтримка регіонів; – Підготовка наукових і управлінських кадрів як основного джерела інноваційних ідей. 	<ul style="list-style-type: none"> – Сприяння розвитку інноваційної економіки у регіоні; – Проведення досліджень у сфері інновацій; – Участь у розробці і реалізації програм іноваційного розвитку регіонів у межах територіальної іноваційної політики; – Сприяння технологічному співробітництву з іншими регіонами і міжнародному співробітництву; – Інтеграція до загальнодержавних мереж трансфера технологій; – Забезпечення системної і комплексної підтримки функціонування системи, у тому числі фінансова підтримка заходів у відповідності до регіональних стратегій і програм; – Участь у визначенні цілей і завдань, моніторингу і оцінці роботи системи; – Координація взаємодії з іншими елементами інноваційної інфраструктури, у тому числі і з окремими організаціями; – Сприяння отриманню підтримки на загальнодержавному рівні. 	<ul style="list-style-type: none"> – Реалізація напрямків регіональної інноваційної політики; – Розбудова оптимальної управлінської системи; – Концентрація зусиль на розв'язанні соціальних проблем; – Розвиток власних інноваційних проектів і програм; – Посилення економічної самостійності завдяки використанню інноваційних підходів; – Взаємодія з іншими регіонами у контексті реалізації національних інтересів; – Розвиток власної дієвої кадрової політики, залучення і підтримка молодих фахівців; – Інформування населення і роботодавців.
--	---	---

Під інноваційним розвитком регіональної системи охорони здоров'я розуміється діяльність, результатом якої виступає розробка нової або вдосконаленої існуючої медичної продукції (техніки, технології, програми або послуги), що реалізується на ринку, або нового чи удосконаленого процесу її виготовлення, що використовується у практичній медицині. Аналізуючи стратегію змін у сфері охорони здоров'я, вітчизняні дослідники Жаліло Л. І та Мартинюка М. І., зазначають: «Значної уваги заслуговує кластерна модель взаємодії різного рівня управління державних організацій, закладів охорони здоров'я, освіти, науки і бізнесу з метою забезпечення як інноваційного розвитку галузі, так і підвищення економічної стабільності всіх учасників даного процесу. Актуальними є стратегії, спрямовані на національне використання трудового потенціалу сфери охорони здоров'я і підвищення ефективності процесу управління з використанням сучасних інформаційних технологій» [19, с. 5].

Таким чином, серед факторів, що впливають на інноваційний розвиток охорони здоров'я, слід виокремити:

- Пошук і впровадження прогресивних технологій в практику охорони здоров'я;

- Розвиток нових економічних відносин, спрямованих на формування ринку в охороні здоров'я;

- Проведення ресурсозберігаючої політики, раціональне використання наявних кадрових і матеріальних ресурсів;

- Створення стимулів щодо зацікавленості працівників охорони здоров'я у кінцевих результатах праці;

- Створення системи раціональних, взаємовигідних з економічної точки зору взаємин між організаціями охорони здоров'я, підприємствами та громадянами;

- Проведення політики, спрямованої на заохочення і рівні можливості різних форм власності в охороні здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пирогов, М. В. Новые подходы к формированию территориальной программы государственных гарантий (территориальной программы обязательного медицинского страхования) [Текст] / М. В. Пирогов, Е. В. Манухина // Ежемесячный научно-практический журнал «ГлавВрач». – 2011. – № 8. – С. 21–27.
2. Фостер, Р. Созидательное разрушение: Почему компании, «построенные навечно», показывают не лучшие результаты и что надо сделать, чтобы поднять их эффективность [Текст] / Р. Фостер. – Изд. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 378 с.
3. Санто, Б. Инновация как средство экономического развития [Текст] / под ред. Б. В. Сазонова. – М. : Прогресс, 1990. – 296 с.
4. Попченко Т. П., Реформування системи охорони здоров'я в Україні: організаційне, нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення К., НІСД, 2011. – 41 с.
5. Арзынцева Д. А. Риннок медичних послуг: особливості функціонування та регулювання // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 5. – Частина 2. – Том 2. – С. 168–171.
6. Никсон, Ф. Роль руководства предприятия в обеспечении качества и надежности [Текст] / Ф. Никсон. – 2-е русск. изд. – М. : Изд-во стандартов, 1990. – 231 с.
7. Шумпетер, Й. Теория экономического развития [Текст] / Й. Шумпетер. – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
8. Назарова Е. А. Пространственная поляризация инновационного развития муниципальных образований Новосибирской области [Текст] / Е. А. Назарова // Креативная экономика. – 2012. – № 1 (61). – С. 119–127.
9. Павленко, О. В. Российские инновации в медицинской технике [Текст] / О. В. Павленко // Аналитический вестник Совета Федерации ФС РФ, Российские инновации в медицинской технике. – 2010. – 4(390). – С. 64–73.
10. Закон України Про інноваційну діяльність від 4 липня 2002 р.
11. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16 жовтня 2012 р. // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>.
12. Гладун З.С. Державна політика охорони здоров'я в Україні (адміністративно-правові проблеми формування і реалізації): Монографія – Тернопіль, «Економічна думка», 2005 – 460 с.
13. Филин С. А. Страхование инвестиционных рисков [Текст]: учебное пособие / С. А. Филин. – М. : Благовест-В, 2005 – 216 с.
14. Дериколенко О. М. Інноваційні ризики: сутність, класифікація // Прометей. – 2012. – № 1. – С. 78–81
15. Жежуха В. Й. Ризики інноваційної діяльності підприємств // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2009. – Вип. 19.2 – С. 177–182
16. Музика М. С. Методи та механізми державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення). Матеріали II Всеукраїнської науково_практичної конференції 17-18.04.2008, м. Львів. С. 202–207.
17. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р. (зі змінами від 16 жовтня 2012 р.) // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>.
18. Галась О. І., Круцяк Д. Б. Внутрішні інвестиції як стабілізаційний інструмент держави // Академічний огляд. – 2010. – № 1 (32). – С. 115–119.
19. Жаліло Л. І, Мартинюк М. І. Стратегії змін у сфері охорони здоров'я в умовах соціально-економічних реформ в Україні // <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Zhalilo.pdf>.

Рецензенти: Плеханов Д. О. – д.держ.упр., доцент;
Смельянов В. М. – д.держ.упр., професор.

© Шевчук В. В., 2013

Дата надходження статті до редколегії 27.11.2013 р.

ШЕВЧУК Вікторія Вікторівна – здобувач кафедри державної служби Чорноморського державного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна.

Коло наукових інтересів: «інновація» та інноваційні процеси, моделі у контексті модернізації державного регулювання розвитку системи охорони здоров'я України.